

Teozofska misel

Leto 2021
Št. 1

Glasiło Teozofskega društva v Sloveniji

BESEDILO SKLEPOV, KI JIH JE SPREJEL GENERALNI SVET TEOZOFskega DRUŠTVA

SVOBODA MISLI

Ker se je Teozofsko društvo razširilo daleč po svetu in ker so pripadniki vseh ver postali njegovi člani, ne da bi se pri tem odpovedali posebnim dogmam, naukom in verovanjem svojih religij, menimo, da je treba poudariti, da ni nobenega nauka, nobenega mnenja, pa naj bi ga učil in zastopal kdorkoli, ki bi kakor koli vezal člane Društva, in nobenega nauka, ki ga ne bi mogel vsak član sprejeti ali zavrniti. Edini pogoj za članstvo je soglasje s tremi društvenimi cilji. Noben učitelj ali pisatelj od H.P.B. naprej ni avtoriteta, da bi vsiljeval članom svoje nauke ali mnenja. Sleherni član ima pravico, da se priključi kateri koli miselni šoli, ki si jo utegne izbrati, nima pa pravice, da bi svoj izbor vsiljeval drugim. Nobenega kandidata za funkcijo v Društvu in nobenega volivca ne moremo šteti za nesposobnega za kandidaturo ali volitve zaradi njegovega prepričanja ali ker pripada neki drugi miselni šoli. Mnenja ali verovanja ne dajejo niti predpravic niti nimajo za posledico kazni. Člani Generalnega sveta z vso resnostjo zahtevajo od vsakega člana TD, da ohranja, brani in se ravna po teh osnovnih načelih in da uveljavlja svojo pravico do svobode misli in njenega izražanja v okviru vljudnosti in spoštovanja drugih.

SVOBODA DRUŠTVA

Teozofsko društvo sodeluje z vsemi drugimi organizacijami, ki s svojimi cilji in aktivnostmi omogočajo tako sodelovanje, vendar je in ostaja od njih popolnoma neodvisna organizacija, ki ni posvečena nobenim drugim, razen lastnim smotrom. Društvo namerava razviti svoje delo po najširših in najbolj obsežnejših smernicah, napredovati k svojim trem ciljem, se po njih ravnati v skladu z božansko Modrostjo, ki je vsebovana v imenu Teozofija.

Univerzalno bratstvo in Modrost sta nedoločena in neomejena in vsak član Teozofskega društva ima popolno svobodo mišljenja in delovanja, vendar pa skuša Društvo vedno obdržati svoj poseben in edinstven značaj, zato se ne pridružuje in ne istoveti z nobeno drugo organizacijo.

Teozofska misel

Glasilo Teozofskega društva v Sloveniji

Letnik: XXXVI

Leto: 2021 / št. 1

VSEBINA

PARADOKS SAMOPREOZBRAZBE	5
Tim Boyd	
LEPOTA IN DOBROTA	10
Radha Burnier	
H. P. B. IN PREDHODNIKI NOVE UMETNOSTI, I. del	16
Eduardo J. Gramaglia	
SINTEZA RAZUMA IN LEPOTE V LUČI PRASTARE MODROSTI	20
Anton Rozman	
ISKRICE BREŽČASNE MODROSTI	27
O SOČUTJU	28
Njegova Svetost Dalajlama	
STRPNOST	31
Annie Besant	

Fotografija na naslovnici: *Sončni vzhod z vrha Triglava*, Milena Podjed Fabjančič

Za Teozofsko društvo v Sloveniji:
Irena Primc

ISSN 1854-7087

V lepem vrtu z drevjem, polnim sadežev,
s težkimi grozdi trte in z barvitimi cvetovi,
sedi miže sufi, naslonjen z glavo na kolena
in globoko zatopljen v meditacijo.

Prijatelj ga vpraša:
“Kako ne opaziš teh znakov Boga,
ki te milostno obdajajo
in nam jih kot dar ponuja,
da se zastrmimo vanje?”

“Te Božje znake,”
mu odvrne sufi,
“nosim v sebi. Zunaj
so le njihovi simboli.”

Kaj je vsa lepota v svetu?
Je le odsev v vodnem toku drhteče vejice
iz tistih večnih Sadovnjakov,
ki nevelji bivajo v človeških srcih.

Jalal al-Din Rumi

PARADOKS SAMOPREOBRAZBE

Tim Boyd

V tibetanski budistični praksi obstajajo številni obredi, ki še posebej potekajo za dolgo življenje. Z naše osebne perspektive ima doživljanje dolgega življenja veliko dobrih značilnosti, medtem ko z duhovnega vidika poudarek na dolgem življenju presega zgolj osebne želje. Ker je razsežnost Modrosti neskončna in je naša trenutna inkarnacija tako kratka, da bi dejansko kultivirali modrostne izkušnje, prosimo, da bi bili blagoslovljeni z dolgim življenjem in obstojem razuma ter z zdravjem.

V poslanici Teozofskega društva je rečeno, da je njegovo poslanstvo in s tem tudi poslanstvo njegovih posameznih članov kultiviranje treh določenih stvari: (1) kultiviranje poglobljanja razumevanja in uresničevanje Brezčasne Modrosti; (2) kultiviranje enotnosti vsega življenja in (3) kultiviranje duhovne samopreobrazbe. Pogovorimo se o slednji.

Brez nekega premika v središču našega zavedanja je smiselno povezovanje z modrostjo težko oz. nemogoče. Običajno težimo k temu, da bi bili osredotočeni sami nase. Kot kaže, so stvari, ki si jih želimo zase, v kar verjamemo, da smo, zelo fiksne in statične. Očitno je to vedno v gibanju, vendar se počutimo veliko bolj udobno z na videz trdnimi identitetami, ki jih sprejemamo. Torej, samopreobrazba nujno vključuje konflikt med tem ljubeče negovanim občutkom o sebi in »resničnostjo«.

Ko razmišljamo o tem, kaj pomeni preobrazba, s tem mislimo na spremembo, hkrati pa razmišljamo tudi kot o procesu, ki vodi do te spremembe. Duhovna samopreobrazba ni zgolj spreminjanje osebnih navad, temveč želimo imeti varnost in stabilnost jasno načrtanega procesa. V vseh duhovnih tradicijah, ki se jih zavedam, je proces opisan kot koraki na poti do razsvetljenja, osvetlitve ali samopreobrazbe.

Izberite svojo tradicijo, v kateri bodo naštetih določeni koraki. Joga ima svojih osem udov. Tibetanski budizem govori o stopnjevani poti do razsvetljenja, imenovani Lam Rim. Katoliško krščanstvo ima križev pot. V teozofskem pri-

stopu dajemo poudarek preučevanju, meditaciji in služenju. Gre za procese, v katere se vključimo ob predpostavki, da ti na koncu vodijo do samopreobrazbe; da nas na koncu tega procesa čaka izkušnja razsvetlitve, če le pravilno pristopimo k študiju in svoji meditaciji in če si prizadevamo izvajati sočutno zavestno dejavnost za druge. Mogoče to tako deluje ali pa morda ne.

Ta postopek samopreobrazbe sicer ima svoje korake, vendar pa je samopreobrazba sama po sebi nekaj povsem drugega. Ne obstaja določeno število pravih knjig ali ur meditacije, ki bi povzročile izkušnjo preobrazbe. Preobrazba sama po sebi se zgodi kot zelo specifičen dogodek. Morda je povezana z našim preučevanjem, morda pa ni. Morda je to nekaj, kar je povezano s stanjem nakopičene svetosti ali čistosti in nato vnovič – morda to ni preobrazba.

Lahko rečemo, da obstajajo ljudje, ki so imeli izkušnjo razsvetlitve ali samopreobrazbe. Ljudje, kot so Ramana Maharshi, Jezus, Budha, Mohamed in drugi, ki so živeli duhovno življenje. Izvajali so prakso, študij in rezultat tega je bila izkušnja, ki so jo nato poskušali učiti. Vse življenje so poučevali in vsi okoli njih so jih vso življenje poslušali. Zgolj redki med njimi so dejansko doživeli to, kar so opisali ti Učitelji.

Obstajajo ljudje brez posebnih znakov svetosti, ki so tudi imeli izkušnjo s samopreobrazbo. Edgar Mitchell, ki je bil astronaut v ameriškem vesoljskem programu, je eden tistih, ki je hodil po Luni. Bil je usposobljen inženir in ni imel posebnega duhovnega ozadja ali vadbe. Ko se je v vesoljski ladji vračal na Zemljo, je gledal skozi okno in videl planet pod seboj. Bil je moder in popoln; ni mogel razločiti nobene meje med državami. V tistem trenutku je imel izkušnjo, ki jo je opisal kot “kozmično zavest”. Spremenila ga je za vedno. Ko se je vrnil na Zemljo, je preostanek svojega življenja preživel tako, da je uporabljal orodja svojega znanstvenega značaja in se usposabljal za širjenje razumevanja učinkov zavesti na svetu.

Obstaja pesem, ki je ena od najbolj znanih, če ne celo najbolj znana pesem v angleškem jeziku, imenovana “Amazing Grace”. Lepa je in govori o izkušnji razsvetlitve, ki se je dogodila njenemu avtorju. Ime mu je bilo John Newton in živel je v obdobju od 18. do 19. stoletja. Začne se: “Neverjetna milost, kako prijeten zvok, ki je rešil bednika, kot sem jaz. Nekoč sem bil izgubljen,

zdaj pa sem se našel, bil sem slep, zdaj pa vidim.” Obstajajo tudi drugi stih, vendar pa ta opisuje trenutek, ko se mu je dogodila izkušnja razsvetlitve.

V času, ko je napisal pesem, je bil pridigar, duhovnik v anglikanski cerkvi, a ko je prišlo do tega razsvetljenja, je postal zelo drugačen človek. Pravijo, da ima “vsak svetnik svojo preteklost, vsak grešnik pa prihodnost”. Ko je napisal pesem, je bil ta človek svetniški pridigar, vendar pa pesem govori o izkušnji, ki jo je imel takrat, ko se je aktivno ukvarjal s trgovino s sužnji.

Newton je kupoval in prodajal Afričane in jih pošiljal čez Atlantski ocean, da bi jih uporabili v obeh Amerikah. Medtem ko je bil povsem zaposlen s to očitno nesveto dejavnostjo, se mu je dogodila ta “neverjetna milost”. Ta ni bila rezultat nobenega zavestnega duhovnega procesa. To je bil dogodek, ki je imel korenine v nečem, kar nam ni vidno. Samopreobrazba ima postopek, v katerega se vključimo, a dejanska izkušnja pa je nekaj povsem drugega.

Očitno je med obema nek odnos, vendar je napačno, če se pretvarjamo, da ga razumemo. Ko je imel Budha svoje razsvetljenje, se je vrnil in izrekel prvo pridigo petim ljudem, ki so bili z njim, ko je iskal skozi asketske prakse. Ko je govoril, je eden od njih doživel razsvetljenje takrat, ko je slišal prve besede, ki jih je izrekel Budha. Človek, ki je bil najdlje z njim, njegov ljubljene učenec in spremljevalec Ananda, je bil z njim petinštirideset let. Videl je, da so ljudje prišli, na kratko spoznali Budho in imeli izkušnjo razsvetljenja; drugi so prihajali in se učili z njim tako, da so leta poslušali njegove nauke, nato pa so imeli izkušnjo razsvetljenja, vendar pa je Ananda ni nikoli imel. Vsa ta leta je vsak dan bil z Budho, vadal in študiral.

Ko je Budha umrl, so njegovi učenci poskušali zbrati vsa učenja, ki jih je podal v svojem življenju. Ker je Ananda vse slišal, je bil glavna oseba za recitiranje različnih učenj, vendar pa jih je recitiral brez kakršnega koli razsvetljenja. A tik preden je delil svoje spomine na Budhina učenja, je Ananda le doživel razsvetljenje.

Ljudje, ki so že imeli izkušnjo, prepoznajo dogodek samopreobrazbe kot vrhunec človeškega potenciala in izjavljajo, da je ta osvoboditev univerzalne zavesti iz omejitev osebnosti cilj človeške stopnje. Tisti, ki so imeli to izkuš-

njo ali celo izkušnjo v njenem manjšem obsegu, vse življenje pomagajo drugim, da bi kultivirali to isto zavedanje. Vsak izmed njih pravi, da je to nemogoče opisati. Procese lahko poučujemo, se jih učimo in vadimo, vendar pa je izkušnja neopisljiva.

Rečeno je, da je v vsakem izmed nas zasajeno božansko seme – embrionalno življenje, zaprto v lupini. Obdajajoči posrednik hrani in ščiti življenje, hkrati pa zapira in omejuje njegovo izražanje. Prav tako kot je seme posejano v zemljo, je zemlja, v katero je posejano božansko seme, človeška osebnost. V skladu s tem lahko postopek, ki ga opisujemo kot duhovno življenje, enačimo s postopkom, ki ga opravi vrtnar.

Ko se enkrat zavemo te sposobnosti dajanja življenja, ki je v nas in se nekoliko zavemo njenega potenciala za izražanje in življenje, potem začnemo spoznavati, kaj lahko naredimo za njeno rast. To je tisto, kar počne vrtnar. Preučuje, opazuje, pazi in nato prilagodi pogoje, da ti ustrezajo potrebam semena. Pri nas (v TD, op. p.) temu rečemo študij, meditacija in služenje. To so stvari za raztapljanje ohišja, ki skriva življenje. Z njimi raztopimo trdne, fiksne identitete, ki smo jih vzgojili in se jih oprijemamo, s tem raztapljanjem pa se pojavi priložnost, da življenje začne rasti iz zaprte lupine.

Vrtnar zna ustvariti pogoje, vendar pa o življenju samem ne ve ničesar. Ne more ga razložiti ali nadzorovati. Ustvaritev pogojev je vse, kar lahko stori in če ima prav, se lahko iz njegovega manjšega znanja pojavi večje življenje.

J. Krishnamurti, ko govori o izkušnji samopreobrazbe, uporablja svetopisemski jezik, rekoč: “K tebi pride kot tat ponoči.” To je čudovit način za njen opis. Presega kakršno koli razlago, ki bi jo lahko podali. Kaj nam pride na misel, ko pomislimo na tatu ponoči? Spimo v svoji postelji; temno je; tiho je in ne da bi vedeli, nekdo pride v naš dom z edinim namenom, da nam vzame vse, kar se nam zdi dragoceno ali nam je pri srcu.

Katere stvari so za nas najbolj dragocene? Vsekakor materialna lastnina, pa tudi naše ime, ugled, položaj, vse različne identitete, ki so nam postale tako svete. Podobno kot to počne tat ponoči, je tudi pomembnost teh stvari odstranjena. In od te božje kraje se razkrije še nekaj drugega – prisotnost, moč, vizija, ki je dolgo bila zakrita.

Obstaja izraz, ki pravi: “Samopreobrazba je nesreča, vendar pa smo zaradi duhovne prakse nagnjeni k nesrečam.” Ne nadzorujemo dogodka, kdaj se zgodi ali če se zgodi, a ko se zavežemo prakticiranju, je zaradi tega veliko bolj verjetno, da smo v okolici, kjer poteka ta dejavnost. Če ne pridemo ven, sonce ne posije na nas.

(*The Theosophist*, oktober 2020, prevod I.P.)

Nicholas Roerich: *Budha, zmagovalec*

Budha je dejal:

Ne verjemite v nekaj preprosto zato, ker ste to slišali.

Ne verjemite v nekaj preprosto zato, ker se o tem govori ali izgovarjajo mnogi.

Ne verjemite v nekaj preprosto zato, ker je zapisano v vaših verskih knjigah.

Ne verjemite v nekaj zgolj zaradi priznavanja avtoritete vašim učiteljem in starostam.

Ne verjemite v tradicije, kajti prenašale so se skozi mnoge generacije.

A ko po opazovanju in presoji ugotovite, da se kaj ujema z razumom, služi dobremu in je v korist tako enega kot vseh, potem to sprejmite in izpolnjujte.

LEPOTA IN DOBROTA

Radha Burnier

V Platonovih delih je Sokrat opisan kot učitelj, ki je učence učil tako, da jih je spraševal o pomenu besed temeljnega pomena, kot sta ljubezen in lepota. Ko so bile ponujene definicije, jih je kritično preučil in opozoril na zmote v pojmi, ki vodijo do definicij. Tak način in kritično vrednotenje je sprejel tudi Budha in drugi učitelji iz starih časov.

Večina od nas, če bi nas prosili za to, bi težko opredelila taki besedi, kot sta lepota in dobrota, da bi tako razumeli globino posledic in resnični pomen tega, kar izražata. Vendar pa je poskus v tej smeri lahko izredno koristen, ker nam omogoča, da odpotujemo na doslej neznana miselna področja in v tehtnost izkušenj, ki ne kažejo nobenega protislovja, saj zgolj meditativno doživljanje narave tega omogoča pravo definicijo.

Na kratko bomo poskušali preučiti, kaj je umetnost in kakšno je mesto lepote v njej. Lahko bi rekli, da se umetnost običajno nanaša na človeške stvaritve, ki naj bi bile lepe. Očitno je, da vse, kar je lepo, ni umetnost, saj naravnih lepot, kot so drevesa in cvetlice, nebo in zvezde ali lepota značaja v človeku ali ljubkost nedolžnosti v otroku, ne pojmuje kot umetnost. Umetnost je umetno človekovo ustvarjanje v nasprotju z deli in čudesi narave.

V svetovnih muzejih se med umetniškimi predmeti znajdejo številna nenavadna dela – zaplate mešanih barvnih madežev, karikatura človeške postave z očesom v želodcu ali nosom na zatilju in dela tako imenovanega kiparstva, ki so vsem, razen redkim, nepojmljivo nepriljubljena. Obstaja tudi glasba, ki zveni kot hrup ali uničuje živce. Sodobni pesnik je pripomnil:

Poigrava se z Božjimi deli
in povzroči, da izgledajo izredno čudno.

V mnogih od teh primerov lahko človek najde razstavo domiselnosti ali spretnosti in željo po intelektualni ali čustveni stimulaciji, ki ima za posledice

dico grdoto in ne lepoto. Resnično umetniško delo lahko pokaže izredno večino, vendar pa mora poleg tega izhajati iz stanja duha, ki se zaveda lepote in jo je sposobno sporočiti drugim. Kjer je pomanjkanje lastnosti lepote, čeprav morda obstaja intelektualno ali moralno zadovoljstvo, čustveni užitek, izpolnitev samoizražanja ali karkoli drugega, tam dejavnost ali ustvarjanje ni umetnost.

Poezija je bila opisana kot “lirična intuicija” – lirična zato, ker je prežeta z občutki. Vālmiki, prvi med pesniki v sanskrtski tradiciji, je lahko ustvaril svo je veličastno umetniško delo, ep *Rāmāyano* takrat, ko ga je ganila globoka žalost ptice zaradi izgube njenega partnerja. Tisti edinstveni trenutek, ki ga je doživel s ptico, ga je pripeljal v meditacijo, med katero je nastala pesem, ki je navdihnila in še vedno navdihuje milijone ljudi po vsej Indiji. Takšen izliv sočutnega občutka lahko obstaja celo za nežive stvari v naravi. Na nek način je možno vstopiti v samo bit stvari.

To, da si predstavljamo stvari takšne, kot so same po sebi, je enako predstavljanju, kakšne bi bile, če bi imele zastrto zavest lastnega obstoja. Zdaj imamo zgolj en način, da si predstavljamo stvari od znotraj, in sicer tako, da se postavimo vanje. (Souriau)

Možnost, da se postavimo ‘znotraj’ stvari in se počutimo tako, kot se one počutijo, pa ni omejena na bitja, ki so nam sorodna, torej na druga človeška bitja. Tudi ptice, ki pojejo v letu, se nam morda zdijo sorodne, pa drevo, ki raste in se širi, uživa v sončni toploti ali pa je prizadeto zaradi viharja. Vendar pa je mogoče vstopiti tudi v notranje bitje celo skale ali kamna ali zemlje, ko po sušnem dnevu sprejme dež.

Predstavljamo si nas (lahko) ne samo v oblikah drevesa, temveč tudi tako, da poistovetimo svoje življenje z življenjem vitkih poganjkov, ki nabreknejo in se raztezajo, v svoji duši začutimo radost vej, ki se povešajo v zraku in mikavno pozirajo. Te občutke enako razširimo na stvari brez življenja in jim s tem dajemo pomen. S takšnimi občutki pretvorimo negibne mase zgradbe v zelo veliko udov živega telesa,

telesa, ki doživlja notranje pritiske, te pa prenašamo nazaj vase.
(Lotze)

Umetnik ima torej sposobnost, da čuti od znotraj. A kot vsi vedo, lahko to stori, ne da bi bil mislec, ne da bi razumel, kaj počne in ne da bi pokazal vrlino, ki jo prikazuje. O pogumni duši lahko poje v navdihujočih tonih, čeprav 'morda ni obdarjen z velikim praktičnim pogumom; lahko celo pokaže znake plahosti in strahopetnosti,' a zaenkrat občuti dostojanstvo poguma.

Ta 'lirična intuicija' ali občutek enosti je omejena oblika dobrote, ki obstaja ponarejena z željo po slavi ali nesmrtnosti, zavisti in ljubosumju, nestabilnosti in neobčutljivosti ter po drugih lastnostih, ki jih pogosto najdemo pri umetnikih. Znano je, da je umetniški temperament nestanovit in neobrzdani. Ne navadno je tudi to, da je umetnik, ki vidi in ustvarja lepoto v določeni stvari ali na določenem področju, popolnoma nesposoben, da se odzove na lepoto v drugih stvareh ali na drugem področju. Lahko je precej neobčutljiv za čar Narave. Tudi znotraj določenega področja, bodisi glasbe, slikarstva ali katere koli druge umetnosti, je njegov odziv lahko omejen na obliko ali slog, na katerega je navajen.

To nas privede do sklepa, da umetnost nastane iz videnja resnice stvari od znotraj, vendar pa je umetnost tudi proizvod pogojene zavesti. Pogojeni um omejuje samega sebe z istovetenjem z različnimi izkušnjami in željami, ki so porojene iz izkušenj. Zaradi tega je selektiven/izbirčen v svojem pristopu do stvari, z zavračanjem ali ignoriranjem nekaterih stvari, z vsečnostjo in sprejemanjem drugih stvari ali, z drugimi besedami, z odzivanjem za ali proti v skladu z željami čutov.

Vendar pa niti krepost dobrote niti lastnost lepote v najvišjem pomenu nista selektivni. Plotin je dejal, da krepost obstaja v duši takrat, ko duša teži k enotnosti. O tem je govoril tudi Shelley:

Spomnimo se svojih občutkov, ko smo bili otroci ... Običajno smo manj razločevali vse, kar smo videli in čutili okrog sebe. Zdelo se je, kot da vse tvori eno maso (ali celoto). Nekateri osebe so v tem pogledu vedno otroci ... (oni) čutijo, kot da bi bila njihova narava razgrajena

v okoliško vesolje ali kot da bi bilo okoliško vesolje razgrajeno v njihovo bitje.

Takšna otroška čistost zavesti, ki okoli sebe ne ustvarja ovir, se ne ločuje od drugih, je sama sposobna uresničiti univerzalno in trajno lastnost Lepote. Ločenost je omejevanje samega sebe. Omejeni um lahko vidi le omejeno lepoto. Kot je dejal Platon, se želi izraziti ali ovekovečiti na več načinov, tako da za seboj pusti umetniško ali intelektualno potomstvo, poezijo, pesmi ali ustave držav.

A dokler se želja po doseganju Ene lepote predvideva kot zadovoljena s proizvodnjo entitet, ki niso mi, obstaja nepopolnost, je dejal Platon, kajti želja, ki spodbuja takšno proizvodnjo, temelji na užitkih omejenega jaza. "Užitek je največji vsiljivec", če spet citiram Platona. Lepota, kot jo pozna in ustvari pogojen in omejen um, ki izbira predmete, s katerimi se povezuje, je nujno minljiva. Dobrota, ki jo pozna tak um, je omejena tudi na trenutke lirične intuicije. "Lepota, dodana k neumnosti", če citiram Blakea.

Toda lastnost Lepote kot take, ki ni omejena zgolj na umetniške izdelke, je po naravi neopisljiva in univerzalna. Ruskin je dejal, da so to stališča, povezana z vsemi stvarmi:

Edina vrлина, ki predstavlja nekaj lepega, je določena kozmična lastnost ali moč, ki nakazuje odnos do celotnega sveta in tako dvigne predmet iz bedne individualnosti ... Vsa lepota kaže na identiteto.

Lepoto je torej mogoče opisati kot prehod iz omejitev individualnosti, iz selektivnosti pogojenega uma v prostranost univerzalnega sočutja. Lepota je zato svoboda in ljubezen. Naj bi bila brez očaranosti čutov in čutnih predmetov ter vablјivosti vseh minljivih stvari. V takšni svobodi, ki je resnično sočustvovanje do vsega, ne zgolj do nekaterih izbranih predmetov, je dobrota, ki ji lahko rečemo ljubezen, ki ne izbira, temveč zajema vse.

Za ljubezen in lepoto ter veselje
ni smrti niti sprememb; njihova moč
presega naše organe, ki se ohranjajo

brez svetlobe, saj so sami zakriti.

(Shelley)

V nebesih rojena, se mora duša k nebesom
obrniti;
se dvigniti onstran vidnega sveta, da bi iskala
(kajti tisto, kar razveseljuje čute, je napačno
in slabo);

Idealna oblika, univerzalni kalup.

Trdim, da moder človek ne more najti počitka
v tistem, kar propada: niti ne bo posojal
svojega srca nečemu, kar je odvisno od časa.

(Michelangelo)

Kdor bi rad spoznal lepoto, lahko preučuje glasbeno harmonijo, mešanje
barv, ravnovesje oblik, vendar pa se ne sme prepustiti skušnjavi minljivih
oblik ali se omejiti nanje.

“Dobro, ki ga dobimo od umetnosti ..., je tisto, kar skozi njo postanemo”, je
dejal Oscar Wilde. Kdor ne mara lepote v vseh stvareh, je sploh ne mara.
Spoznanje lepote v vseh stvareh je samo po sebi dobrota, saj je spoznanje
univerzalne resnice. Lepota je torej stalni spremljevalec dobrote.

“Iskanje lepote je neločljivo od življenja čistosti, samonadzora in nežnosti”,
če citiram gospoda C. Jinarājadāso.

(The Theosophist, maj 2013; natisnjeno že leta 1970; prevod I. P.)

* * *

Prava umetnost premakne čutečo struno v nas
in nas vznemiri v najbolj intimnih čustvovanjih.

Ingmar Bergman

NARCISE

Ko preko hribov in dolin
priromam kot zgubljen oblak,
zagledam v hipu iz višin
narcis rumenozlati trak:
ob jézeru, okrog dreves
drhtijo v sapicah svoj ples.

Kot svetle zvezde, ki žaré
v migljanju modrega neba,
narcise v daljo se gubé
ob vsem zalivu jezera
in v sapicah se zibljejo,
glavíce upogibljejo...

Bolj kakor lesk valov tedaj
sijaj narcis me je prevzel:
saj pesnik si ne more kaj,
da v taki družbi je vesel!
Strmel sem, jih občudoval
in nevede bogat postal;

saj večkrat, ko ležim doma
in v mislih begam negotov,
mi blisnejo v privid duha,
ki je samoti blagoslov;
in, glej, srce se vzradosti,
zaraja ples z narcisami.

William Wordsworth

William Wordsworth, 1770 – 1850, angleški romantični pesnik, ki je še danes med bralci skoraj najbolj priljubljeni angleški pesnik, pesnik za vse čase in vse ljudi; po mnenju mnogih, poleg Shakespearea in Milтона, največji angleški pesnik; imenovali so ga tudi angleški Goethe; mojster ode in soneta – zapustil je skoraj 500 sonetov; pesem *Narcise* je z zbirke *Lirika*, v prevodu Andreja Arka)

H. P. B. IN PREDHODNIKI NOVE UMETNOSTI – I. del

Eduardo J. Gramaglia

Teozofija je postala šola, skozi katero so umetniki in iskalci lahko iskali radikalno drugačen opis sveta in človeka.

Blavatsky in abstraktna misel

Ta članek želi razkriti ne preveč pogosto omenjeno značilnost prispevka H. P. Blavatsky (H. P. B.) k svetu mišljenja: veljala bo za vir navdiha za umetnike 20. stoletja, od katerih se bodo nekateri razkrili kot predhodniki Nove umetnosti.

H. P. B., sama nadarjena pianistka, ki se je učila od Ignaza Moschelesa, znanega pianista – skladatelja 19. stoletja, ni imela najvišjega mnenja o smeri, v katero je šla umetnost, kar z grenkobo pokaže njen oster članek 'Civilizacija, smrt umetnosti in lepote'. V skoraj neizprosni razporeditvi trdi, da sta sebičnost in materializem moderne civilizacije privedla do izničenja umetnosti in spoštovanja resnično lepega. Obsoja "pomanjkanje izjemnih slik" v umetnostnih galerijah in pomanjkanje domišljije umetnikov, katerih "ideje o obliki ženske lepote ... [temeljijo] na osi podobnih stisnjenih pasovih v steznikih, na družbi praznih in jetičnih lepotic".

Civilizacija je "starim umetnostim zazvonila z zvoncem smrti", zadnje desetletje 19. stoletja pa je svet klicalo "na pogreb vsega velikega ... in izvirnega v starih civilizacijah". Niti svojemu sodobnemu – in priznanemu skladatelju – Richardu Wagnerju ni prizanesla s svojo kritiko "novih načinov": njegovo ravnanje z "najsvetejšimi resnicami" (namreč načina, kako uporablja stare mite v Parsifalu), je bilo zanjo "čisto razvrednotenje, svetoskrunstvo in bogokletstvo". Vendar pa je podala zgolj pičle in posamezne namige o tem, kaj naj bi se zgodilo v naslednjih, najbolj krvavih stoletjih, ki jih je slavni zgodovinar Eric Hobsbawm upravičeno imenoval "Doba katastrofe"; a v kolikšni meri je njena zapuščina v naslednjem stoletju navdihovala pesnike, mislece

in umetnike, ni mogoče preceniti. O tej zapuščini ni nikoli trdila, da je njena, temveč “*njegova, ki ji jo je poslal*”.

Najbolj goreči in mlajši umi stoletja s področja poezije so dejali, da je nanje vplival *Tajni nauk*. Nekateri med njimi, kot William Butler Yeats, so celo pripadali Ezoterični sekciji Teozofskega društva. George W. Russell je bil navdušen bralec *Odstrte Izide* in *Tajnega nauka*, prav tako James Joyce, ki je veliko gradiva za svoj *Ulikses* dobil iz del H. P. B.

D. H. Lawrence je delo *Pernata kača* zasnoval pod vplivom ideje o centralnem Soncu, kot duši vseh stvari, medtem ko po mnenju Toma Gibbonsa delo T. S. Eliota razkriva “okultno ujemanje med zgradbo človeškega telesa in zgradbo vesolja”. Gibbons priznava, da tako *Pusta dežela* kot *Ulikses* temeljita na okultnem nauku o ujemanju. Ime H. P. Blavatsky se pojavlja v pesmi iz leta 1920 “*Kuhanje jajca*”, v kateri Eliot prizna svojo željo, da bi ga gospa Blavatsky poučila »v sedmih svetih transih«.

Vendar je v svetu umetnosti – predvsem slikarstva in glasbe – mogoče bolj jasno videti vpliv *Tajnega nauka*. Nicholas Roerich skorajda ne potrebuje predstavitve, saj je znan po svojem delu kot mirovnik, arheolog in predvsem slikar. Tako on kot njegova žena Helena sta sodelovala pri prevodu *Tajnega nauka* v ruščino. Helena je znana tudi kot pisateljica serije o Agni jogi. Nicholas, resnično “glasnik lepote”, kot so ga poimenovali, je naslikal okoli 7000 navdihnenih platen, bil pa je tudi ploden pisatelj. Mnogi ugledni pisatelji so ga imenovali “največji umetnik svojega časa”; njegovo ustvarjanje je poleg popolnosti njegovega umetniškega mojstrstva človeštvu prineslo tudi duhovna sporočila, zavita v vso neustavljivost nove lepote. Rečeno je bilo, da je duhovni vidik njegovega dela nepozabno vtisnjen v zavest najboljših voditeljev in mislecev njegovega časa.

Kot mnogi drugi umetniki, ki – v različnih režimih – niso mogli več prenašati omejitev svojih prizadevanj, je ganjen zaradi teozofskega prepričanja, da na svetu obstaja več kot tisto, kar se vidi z očmi, tudi on odstranil vse nebitveno in ustvaril edinstven jezik barv, v katerem je bila ključna *preprostost*. Vedno manj se je posvečal ljudem in bolj silam narave ter Naravi sami. V ospredje ni postavljaj človeka, temveč človekovo *mesto v vesolju*.

Za pravo umetnostjo je vedno *misel*. H. P. B. je na nek način predvidevala, da bo vrzel med “premišljeno umetnostjo” in tistim, kar je plod vse večjega materializma dobe, dosegla svoj vrhunec v naslednjem stoletju. Toda poleg našega osebnega mnenja o umetnosti 20. stoletja (okultni študentje so preveč nagnjeni k upoštevanju “stališča zlate dobe”, ki predpostavlja, da vse dobro in lépo neizogibno sodi v daljno preteklost), je nesporno, da *je bil v tem stoletju narejen velik preskok v abstrakcijo*.

Morda se zdi očitno, da se mora zavest, ko se evolucija nadaljuje, vse bolj preusmerjati v zavedanje tega, kar ni oblika in – še posebej – na področje abstraktnega, tistega, kar je tako rekoč ‘abstrahirano iz forme’ in *osredotočeno samo nase*. Zgolj redki vedo, da je prav *Tajni nauk* omogočil Vasiliju Kandinskemu, da je izvedel svoj revolucionarni preskok v abstrakcijo. Hilton Kramer je v svojem članku ob stoletnici rojstva (leta 1866) tega slikarja nakazal, da je Kandinski ‘potreboval teoretični okvir za prenos slike izven področja predstavitve’.

Tudi sam Kandinski v *O duhovnem v umetnosti* priznava, da ga je navdihnili ruski okultisti. Poleg tega Kandinski v opombi navaja H. P. B.-jin *Ključ k teozofiji*, čeprav dr. Laxmi Sihare v *Orientalških vplivih W. Kandinskega in Pieta Mondriana* jasno priznava, da je dejansko bil *Tajni nauk* tisti, na katerega se je slavni slikar še zlasti osredotočil, še posebej pa na izjavo: “Celotna znanost okultizma je zgrajena na nauku o varljivi naravi snovi in neskončni deljivosti atoma.”

To je bil po Sihareju očitno odločilni dejavnik, ki je pripeljal do odprave materialnih predmetov na slikah abstraktnih slikarjev 20. stoletja. V prid temu pričajo besede Kandinskega, kot jih je zapisal v svoji avtobiografiji:

Uničenje atoma v moji duši je bilo enako uničenju sveta: nenadoma so se podrle najtežje stene. Ne bi me presenetilo, če bi kamen postal neviden pred mojimi očmi. Znanost ... je bila zgolj iluzija, napaka ...

Kandinski ni bil edini umetnik, ki ga je Blavatsky močno zanimala. Iskanje bolj univerzalnih vrednot in še posebej *pomena, ki je v ozadju pomena*, je najbolj cenjenega ustanovitelja abstraktne umetnosti, Pieta Mondriana, leta 1909 pripeljalo v vrste Teozofskega društva. Martin James (Art News/ Umet-

niške novice) še posebej opozarja na vzhodnjaške in novoplatonske ideje, ki so v ozadju del teh umetnikov. “Ideje, pomembne za Mondrianovo razpravo, so bile predstavljene v številnih besedilih in predavanjih gospe Blavatsky”, pravi profesor Robert Welsh v svojem članku ‘Mondrian in teozofija, predstavljen kot otvoritveni prispevek v *Razstavi ob stoletnici Pieta Mondriana*, ki jo je leta 1972 objavil Guggenheimov muzej v New Yorku. Mondrian, po besedah Welsha, v svojem triptihu ‘Evolucija’ “posebej omenja teozofski nauk o evoluciji kot odločilni dejavnik v zgodovini umetnosti.” Komentira:

Evolucija ni nič manj kot osnovno načelo kozmološkega sistema, ki ga je napovedala gospa Blavatsky ... Ta kozmologija je analogna hindujski mitologiji in drugim mitologijam, ki poudarjajo nenehni kozmični cikel ustvarjanja, smrti in regeneracije.

Na H. P. B.-jin vpliv na sodobno umetnost je še posebej opozoril katalog, ki je spremljal razstavo v Los Angelesu na temo *Duhovno v umetnosti in abstraktnem slikarstvu od leta 1890 do 1985*, na koncu katerega je velika slika H. P. B., skupaj s člankom o teozofiji na dveh straneh kataloga. To kategorično kaže na to, da je njeno delo močno spodbujalo okultno učenje v sodobnem času, približalo ideje o reinkarnaciji in karmi ter spodbujalo primerjalno preučevanje religije, kot tudi mišljenje, da so bistvena učenja velikih religij eno. (se nadaljuje)

(Eduardo J. Gramaglia, član TD v Argentini, je mednarodni predavatelj in poklicni pianist, z diplomom iz klasične filologije ter z znanjem stare grščine, sanskrta in latinščine. Objavil in prevedel je knjige o starodavni astrologiji, je pa tudi strokovnjak za mite, religije in tajne šole; (*The Theosophist*, avgust 2020; prevod I. P.)

SINTEZA RAZUMA IN LEPOTE V LUČI PRASTARE MODROSTI

Anton Rozman

Intelligentni dizajn

Za znanstvenike je danes samo po sebi umevno, da vesolje deluje v skladu z zakoni. Celotna znanost dandanes temelji na tem, kar avtor James Trefil imenuje načelo univerzalnosti, ki pravi, da zakoni, ki jih tu pa tam odkrijemo v naših laboratorijih, veljajo povsod v vesolju in delujejo že ves čas.

Fizik Eugene Wigner pravi, da je matematično ozadje narave nekaj skrivnostnega in da zanj ni racionalne razlage. “Zakaj je narava matematična, je skrivnost ... Dejstvo, da vsemu vladajo določena pravila, je neke vrste čudež.”

Fizik Paul Davies pa pripominja: “... biti znanstvenik pomeni, da moraš imeti prepričanje, da vesolju vladajo zanesljivi, nespremenljivi, absolutni in univerzalni matematični zakoni nedoločnega izvora.”

Zakaj je vesolje tako dosledno v svojih zakonih? Po prepričanju mnogih ima to opraviti s simetrijo, a pri tem dejansko ne vemo, zakaj je simetrija vladajoče načelo v vesolju. Realnost je preprosto takšna, da ko iščemo red, ga tudi najdemo. Če reda ne bi našli, potem tudi ne bi bilo nobene znanosti, dejansko nobene izkušnje.

Stephen Hawking pravi: “Že samo dejstvo, da je vesolje ustvarjalno in da so zakoni omogočili pojavljanje in razvoj do točke zavesti – z drugimi besedami, da je vesolje organiziralo svoje lastno samozavedanje – je močan dokaz za to, da se v ozadju vsega ‘nekaj dogaja’. Gre za prevladujoč vtis o določenem dizajnu.”

Če je vesolje oblikovano, potem se moramo vprašati, kdo ali kaj je neznan oblikovalec? Znanstveniki, ki so postavili temelje sodobni znanosti, kot so Newton in njegovi sodobniki, so verjeli, da ob ukvarjanju z znanostjo odkrivajo božanski načrt za vesolje v obliki osnovnega matematičnega reda. Če povežemo sodobno kozmologijo s starodavnimi idejami in kreativno evo-

lucijo, nam to prinese presenetljive rezultate in morda odgovor na to vprašanje. Kajti povezovanje področij fizike in metafizike omogoča izredne vpogled in z njimi tudi razumevanje osnovnega vzorca življenja.

Ezoterični nauk, na primer v budizmu in brahmanizmu ter celo v kabali pravi, da od vekomaj obstaja neskončna in neznana esenca, ki je v rednih in skladnih zaporedjih bodisi pasivna ali aktivna. Budisti menijo, da ne obstaja nek Stvarnik, temveč neskončnost ustvarjalnih moči, ki skupaj tvorijo večno substanco, katere bistvo je nedoumljivo. Aktivno obdobje sproži širitev te božanske esence od znotraj navzven, v skladu z večnim in nespremenljivim zakonom, tako da je pojavno ali vidno vesolje končni rezultat dolge verige kozmičnih sil, ki postopoma vstopajo v delovanje.

Naloga 'ustvarjanja' torej pripada množici inteligentnih moči, ki so pogosto opisane kot arhitekti in graditelji. Celotno vesolje naj bi vodile, nadzorovale in oživljale skoraj neskončne množice hierarhij čutečih bitij, od katerih ima vsaka svoje poslanstvo ... in ki se neskončno razlikujejo po svojih stopnjah zavesti in inteligence.

Zdaj pa se vrnimo k simetriji.

Izraz *simetrija* izhaja iz grške besede *sun* (kar pomeni z ali *skupaj*) in *metron* (*mera*), določeno razmerje s funkcijo usklajevanja *različnih elementov v združeno celoto*. Že od samega začetka je bil torej izraz *simetrija* tesno povezan s harmonijo in lepoto, kar je bilo tudi v nadaljevanju ključno za njeno vlogo v teorijah narave.

Za fizike je simetrija temeljna za opisovanje fizičnega sveta. Temeljna načela simetrije narekujejo osnovne zakone fizike, nadzorujejo strukturo materije in opredeljujejo temeljne sile v naravi. Premisleki o simetriji obvladujejo temelje sodobne fizike, tako kvantne teorije kot teorije relativnosti.

Simetrija in matematični vzorci obstajajo povsod okoli nas – toda ti zakoni narave niso omejeni zgolj na naš planet. Astronomi zdaj verjamejo, da je naša galaksija skoraj popolna zrcalna slika same sebe. Poleg te zrcalne simetrije pa ima Mlečna cesta še eno neverjetno obliko – podobno kot pri školjki

nautilus in sončnici, je vsaka njena 'roka' logaritemska spirala, ki se začne v središču galaksije in se širi navzven.

Če govorite s fizikom – predvsem s teoretičnim fizikom – o sodobnih teorijah in zakaj so te takšne kot so, lahko postane liričen glede lepote in preprostosti enačb, pri čemer je simetrija podlaga za takšno estetsko presojo. Danes tudi najbolj posvetni znanstveniki domnevajo, da narava uteleša ne le red, temveč tudi preprostost in lepoto. Simetrija je ključni dejavnik za določanje estetskega videza nekega predmeta. Astrofizik Mario Livio se sprašuje, ali naša biološka preferenca za simetrijo pristransko vpliva na naše dožemanje sveta, tako da ljudje na njeni podlagi opredeljujejo, kaj je lepo in celo to, na kakšen način obravnavajo znanost. "Ker so naši možgani tako fino uglašeni na odkrivanje simetrije, je mogoče, da tako orodja, ki jih uporabljamo za določanje zakonov narave, kot tudi naše teorije same po sebi, vključujejo simetrijo deloma tudi zato, ker nas naši možgani zapeljejo v simetrični del vesolja."

Celo tako majhni stvari, kot je snežinka, vladajo zakoni reda, saj večina snežink razkriva šestkratno radialno simetrijo z izpopolnjenimi, identičnimi vzorci na vsaki od svojih vej.

Tudi ljudje imajo dvostransko simetrijo in nekateri znanstveniki verjamejo, da je simetričnost osebe najpomembnejši dejavnik za to, ali jo štejemo za fizično lepo ali ne.

Simetrija v umetnosti je lepota v privlačni in urejeni obliki. To je ponavljajoča se vizualna kompozicija, ki sproži strast v vseh človeških bitjih.

Simetrični vzorci v naravi so zato vplivali na umetnike in arhitekta skozi zgodovino in igrali pomembno vlogo pri oblikovanju našega okolja kot tudi ustvarjanju naše kulture in družbe. Uporaba simetrije v naravi je tako močna, da jo je fizika uporabila tudi pri razvitju enotne teorije polja.

Kaj je lepota?

Nemški filozof Arthur Schopenhauer je verjel, da obrazci iz vesolja, tako kot na primer večne platonske oblike, obstajajo onkraj sveta izkušenj in da se estetsko zadovoljstvo doseže s kontemplacijo o njih, kar pa obenem predstavlja

sredstvo za pobeg iz bolečega sveta dnevne izkušnje. In ti obrazci običajno prevzemajo naravne oblike simetrije.

Prirojena nagnjenost ljudi, da jih privlačita simetrija in naravna želja po sreči, vodi do trditve, da je simetrija dejansko in resnično simbol lepote.

Nobelov nagrajenec, ameriški teoretični fizik Frank Wilczek, se v svoji novi knjigi sprašuje: “Ali je svet umetniško delo?” Po njegovem mnenju je teoretična fizika, v primerjavi z drugimi vejami znanosti, dala izjemno veliko znanstvenih estotov, vključno z Albertom Einsteinom in Paulom Diracom. Oba sta razkrila teoriji, ki ju na splošno označujejo kot lepi in podobni velikim umetninam. Tako opisuje, kako je Einstein prinesel ‘nov slog v razmišljanje o temeljnih načelih narave’ z uporabo ‘lepote, v obliki simetrije’.

Sveta geometrija

Metafiziki pa po drugi strani večne platonske oblike povezujejo s tem, kar imenujejo sveta geometrija. Ta vključuje svete univerzalne matematične vzorce, ki se uporabljajo pri oblikovanju vsega v naši realnosti. Osnovno prepričanje je, da geometrijo in matematična razmerja, harmoničnost in proporce najdemo tudi v glasbi, svetlobi, pa tudi v kozmologiji. S študijem narave teh vzorcev, oblik in odnosov in njihovih povezav, lahko pridobimo vpogled v skrivnosti narave – v zakone in zgodovino vesolja.

Estetsko najbolj prijeten proporc, *phi*, so uporabili številni umetniki vse od gradnje velike piramide. Učenjaki in umetniki vseh obdobj so z namerno uporabo tega naravnega sorazmerja v umetnosti širili naš občutek za lepoto, ravnotežje in harmonijo.

Prameni naše DNK, roženica naših oči, snežinke, storži, cvetni listi, diamanti, veje dreves, školjka nautilus, zvezda, okoli katere se vrtimo, galaksija, znotraj katere se vrtimo, zrak, ki ga dihamo, in vse oblike življenja, kot jih poznamo, izhajajo iz brezčasnih geometrijskih kod.

Sodobni znanstveniki so zasmehovali to idejo vse do leta 1980, ko je profesor Robert Moon na Univerzi v Chicagu dokazal, da dejansko celotni periodični sistem elementov – dobesedno vse, kar obstaja v fizičnem svetu – temelji na

petih temeljnih geometrijskih oblikah. Sedaj v sodobni fiziki, kemiji in biologiji na novo razkrivajo svete geometrijske vzorce kreacije.

Na prelomu devetnajstega stoletja se je v umetnosti pojavilo gibanje, ki je bilo odziv na višje zavedanje o kozmičnih resnicah in pojavljanju teozofije. Moderna abstraktna umetnost je bila vidna manifestacija duhovnih idealov, ki so se izrazili preko naukov teozofije in drugih izročil večne modrosti. Umetniki tega gibanja (Vasilij Vasiljevič Kandinski, František Kupka, Piet Mondrian in Kazimir Malevič) so bili pismouki, ki so slikali to, kar besede niso mogle izraziti.

Abstrakcija je brezoblični glas, ki raztaplja meje konkretnega predmeta, da bi omogočil pretok kozmične svetlobe na pripravljeno platno, na mestu, kjer notranje in zunanje kraljestvo duhovnosti začne nov ustvarjalni proces.

Ko opazujete globoko umetnino, lahko angažirate iste nevrone kot umetnik, ki je delo ustvaril. S tem ustvarjate nove nevronske poti in spodbudite stanje navdiha. Ta občutek, da si potegnjen v sliko, se imenuje 'utelešeno pojmovanje'.

To pojasnjuje, zakaj se počutimo, kot da sanjamo, ko gledamo dela impresionistov, na primer Claudea Moneta, ali kot da imamo ekstatično vizijo, medtem ko gledamo sliko Alexa Greya. Sposobnost umetnosti, da nas v povezavi z našo lastno domišljijo popelje v druga kraljestva zavesti, je osupljiva.

V okviru vizionarskega umetniškega gibanja prevladuje ideja, da je ustvarjalnost pot do božanskega. To vključuje samo ustvarjanje umetnosti ali združevanje z namenom spodbujanja ustvarjalnega izražanja v vseh njenih oblikah. Ustvarjalnost je lahko eno od največjih orodij človeka, umetnost pa odlični učitelj na naši evlucijski poti.

Omenil sem že, da fizik, astrofizik in kozmolog Stephen Hawking pravi: "Dejstvo je, da je vesolje ustvarjalno in da so zakoni omogočili pojavljanje in razvoj do točke zavesti." To misel nadalje razvija filozof David Chalmers, ki vabi k novi paradigmi v znanosti, po kateri je zavest temeljni in morebiti

univerzalni gradnik narave. Zanj je zavest temeljni vidik našega obstoja: “O njej bolj neposredno ne moremo vedeti nič ... vendar pa je hkrati najbolj skrivnosten pojav v vesolju. In če že ne moremo razložiti zavesti v smislu obstoječih osnov prostora, časa, mase in naboja, potem moramo razširiti naš seznam temeljnih zakonov in domnevati, da je tudi zavest sama po sebi temeljni gradnik narave. Ta domneva bo odprla pot za znanost, da bo začela preučevati temeljne zakone, ki urejajo zavest in raziskovati povezavo z obstoječimi zakoni.”

Chalmers predlaga še drugo idejo, da je lahko zavest univerzalna in da ima vsak sistem, vse navzdol do osnovnih delcev, določeno stopnjo zavesti. Prepričan je, da je univerzalnost zavesti tista, ki nam lahko pomaga v znanosti premostiti vrzel med zavestjo in fizičnim svetom.

Tako se sedaj na začetku enaindvajsetega stoletja začenjata povezovati znanost in meta-znanost, da bi spoznali naravo realnosti, ki temelji na sveti geometrijski zasnovi.

Spomnimo se, da *Tajni Nauk* Helene Petrovne Blavatsky poudarja, da zavest izhaja iz prejšnjih stanj zavesti, prav tako kakor tudi materija izhaja iz prejšnjih stanj snovi in da sta ti dve večno in neločljivo povezani. In nato nadaljuje s pojasnilom, da zavest in materijo povezuje dinamična energija, ki preko arhitektov naših vidnih svetov vtiskuje ideje božanske misli v kozmično snov s pomočjo tako imenovanih zakonov narave. Ali z besedami *Tajnega Nauka*, ki svoja tri temeljna načela začenja pojasnjevati z virom obstoja:

Z Vseprisotnim, Večnim, Brezmejnim in Nespremenljivim PRINCIPOM, o katerem je vsako razmišljanje nemogoče. To ali Ta je Neskončni in Večni Vzrok – brez koreninski koren 'vsega, kar je bilo, je, in vedno bo'. Seveda je brez vseh atributov in v bistvu brez kakršnega koli odnosa do manifestiranega, omejenega Bivanja. Je prej 'Bitnost' kot pa Bivanje. To 'Bit-nost' simbolizirata absolutni Abstraktni Prostor in absolutno Abstraktno Gibanje, ki ga simbolizira tudi termin 'Veliki Dih'. ... V tej metafizični triadi (Edina Realnost, Zavest in Materija), iz katere izhaja vsa manifestacija, Veliki Dih prevzema značaj predkozmične Ideacije. To je vir in izvor sile in vseh individualnih zavesti ter preskrbi vodilno inteligenco za obsežen načrt kozmične evolucije.

Po vsej verjetnosti te besede prinašajo odgovor na naše vprašanje iz začetka tega prispevka: kdo ali kaj je neznani oblikovalec?

(Posredovano na seminarju v Teozofski knjižnici in bralnici Alma M. Karlin v Celju dne 19.12.2015)

Nicholas Roerich: *Most Božje slave*

Zakaj bi se identificirali s stopinjami v pesku in iskali pomen? Mi nismo stopinje. Veliki Ocean smo. Z Enim smo eno. Tam je naša prava identiteta. O tem je pisal tudi Kabir. Nekega dne je hodil po plaži in opazoval, kako valovi nenehno prihajajo in odhajajo. Opazoval je vzorec vsakega vala in kako je naslednji val ustvaril nov vzorec. Vprašal je Ocean: “Kaj počneš tukaj?” Ocean je odgovoril: “Trudim se popolno napisati ime svojega ljubljenega, vendar s svojim trudem nisem nikoli zadovoljen, zato ga zbrisem in znova napišem.” V vsakem življenju vsakega od nas in v vsakem trenutku vsakega življenja se poskuša izraziti Veliki Ocean zavesti, vendar pa smo z enega vidika vedno znova neuspešni. A Ocean ne bo zavrjen. Popolna človečnost, popolna samo-uresničitev, razsvetljenje je evolucijski cilj in bo dosežen.

Brian Parry
Spoznanje skrivnosti mantre, odlomek

ISKRICE BREZČASNE MODROSTI

Ne hodi v tempelj, da bi položil cvetje na Božje noge,
najprej napolni svojo hišo z Vonjem ljubezni in dobrote.

Ne hodi v tempelj, da bi prižgal sveče pred Božjim oltarjem,
najprej odstrani terno greha, ponosa in ega iz svojega srca ...

Ne hodi v tempelj, da bi sklonil svojo glavo v molitvi,
najprej se nauči ponižno prikloniti pred soljudmi.
In opraviči se tistim, ki si jim storil krivico.

Ne hodi v tempelj, da bi molil na upognjenih kolenih,
najprej se skloni, da bi dvignil tistega, ki hodi navzdol.
In opogumi mlade, ne zatri jih.

Ne hodi v tempelj, da bi prosil odpuščanja za svoje grehe,
najprej iz srca odpusti tistim, ki so te prizadeli.

Rabindranath Tagore

Nicholas Roerich: *Jutranja molitev*

O SOČUTJU

Njegova Svetost Dalajlama

Sočutje je v budizmu bistveni sestavni del duhovnega razvoja.

Dalajlama: to je umska naravnost z občutkom predanosti, odgovornosti in spoštovanja do drugih. Odseva tudi stanje uma, v katerem želimo dobro samemu sebi. Sočutje lahko razvijamo s tem, da si zase želite, da bi nehali trpeti, nato pa ta naravni občutek gojite naprej, ga razvijate in ga nazadnje razširite na druge ljudi.

Ko ljudje govorijo o sočutju, obstaja nevarnost, da bi sočutje pomešali z navezanostjo.

Obstajata dve vrsti ljubezni oz. sočutja – ena je pomešana z navezanostjo – v tem primeru človeka nadzorujemo in ga ljubimo zato, da bi tudi on ljubil nas. Takšna zelo običajna oblika ljubezni je sebična, odnos, ki temelji na njej pa labilen. Torej nekoga prepoznavamo kot prijatelja in tak odnos lahko vodi do čustvene navezanosti in bližine. Ko ta človek naredi nekaj, kar nas razjezi, se naša mentalna projekcija kar naenkrat spremeni - predstave o »moji prijateljici« ni več. Potem ugotovite, da čustvena navezanost izginja in namesto prejšnjega občutka ljubezni in povezanosti lahko občutite sovraštvo. Torej, takšna oblika ljubezni, temelječa na navezanosti, je tesno povezana s sovraštvom.

Obstaja pa še druga vrsta sočutja, v kateri ni navezanosti. To je pristno sočutje, ki je razmeroma od dejstva, da mi je ta ali ona oseba pri srcu. Pristno sočutje izhaja iz spoznanja, da imajo vsa človeška bitja, tako kot vi, vrojeno željo, da bi bila srečna in da ne bi trpela. In prav tako imajo vrojeno pravico, do izpolnitve te temeljne težnje. Na temelju spoznanja o enakosti in skupnem človeškem bistvu, se razvije občutek sorodnosti in bližine z drugimi ljudmi. Če izhajate iz tega, ste lahko sočutni ne glede na to ali imate nekoga za prijatelja ali sovražnika. Vaši občutki naj temeljijo na osnovnih pravicah drugih, namesto na vaši umski projekciji. Na ta način ste lahko vedno ljubeči in sočutni. To je pravo sočutje.

V vsakdanjem življenju je razločevanje med tema dvema sočutjema zelo pomembno. Na primer, v zakonski zvezi je prisotna čustvena navezanost, a če je hkrati prisotno tudi pravo sočutje, ki temelji na tem, da zakonca drug drugega spoštujeta kot človeško bitje, bo takšen zakon verjetno dolgo trajal. Če čustvene navezanosti ne spremlja sočutje, je zakon nestabilen in bo verjetno prej razpadel.

Pri pravem sočutju gre za zelo močan občutek, neznosen občutek ob trpljenju drugih ljudi ali drugih čutečih bitij. Da bi se ta občutek pojavil, mora človek najprej dojeti in razumeti intenzivnost nekega trpljenja. Globina sočutja je torej odvisna od tega, v kolikšni meri nekdo dojema trpljenje in ali ga je celo sam izkusil v različnih oblikah trpljenja, ki jim je človeška vrsta podvržena.

Tu se pojavi vprašanje: zakaj bi hoteli prevzeti trpljenje drugih, če še svojega nočemo? Ljudje smo namreč pripravljene storiti marsikaj, da se izognemo lastni bolečini - pijača, droge itn. Zakaj bi potem zavestno prevzemali trpljenje drugih?

Dalajlama: čutim, da obstaja pomembna razlika med vašim lastnim trpljenjem in trpljenjem, ki ga utegnete izkusiti v stanju sočutja, ko prevzamete in delite trpljenje drugih ljudi. Ko mislite na lastno trpljenje, ste čisto preplavljeni. Imate občutek bremena, občutek nemoči. Ko pa pri razvijanju sočutja jemljete nase trpljenje sočloveka, lahko sprva doživljate določen nemir, neugodja, neznanosti. A ko ste sočutni, ste pod površino neugodja budni in polni odločnosti, ker prostovoljno in zavestno sprejemate trpljenje drugega človeka. Občutite povezanost, predanost, pripravljenost za pomoč.

(Odlomek iz knjige Njegove Svetosti Dalajlame z naslovom *Umetnost sreče*)

* * *

Niso načela tista, ki človeku dajejo širino.
Človek je tisti, ki daje širino načelom.

Konfucij

Človek

Človek je del
celote, ki smo jo poimenovali
"Vesolje", je del, ki je omejen
v času in prostoru.

Sebe, svoje
misli in občutke doživlja kot
nekaj ločenega od
vsega ostalega – nekakšno optično
zablodo svoje zavesti.

Ta zabloda je za nas nekakšna ječa,
ki nas omejuje na
naše osebne želje in
na razmišljanje o nekaj
osebah, ki so nam najbližje.

Naša naloga mora biti, da
se osvobodimo
iz te ječe
s širjenjem našega kroga
sočutja tako, da
vsa živa bitja in
celotno naravo
objamemo v njihovi lepoti.

Albert Einstein, 1950

STRPNOST

Annie Besant

Strpnost (toleranca) ne pomeni prezirljivega dovoljenja tistim, za katere mislimo, da se motijo, da gredo v uničenje po svoji poti. To ne pomeni ponosne predpostavke, ki pravi: "Da, toleriram vas, dovoljujem vam, da izrazite svoja stališča." Pomeni dokončno spoznanje, da mora biti vsak posameznik pri izbiri svoje poti svoboden in brez narekovanja drugega, brez vmešavanja drugega na poti, ki je izbrana. Strpnost ne zahteva, da se drugega obsoja in kritizira z namenom, da mu narekuje mnenja, ki bi jih moral imeti ali da mu dovoli, da jih ima; razume in se prikloni resnici tistega velikega sufijskega reka: "Poti do Boga je toliko, kolikor je dihov človeških otrok." Spozna globok pomen besed Sri Krishne: "Na kateri koli poti se mi človek približa, ga na tej poti pozdravljam, saj so vse poti moje."

Resnična strpnost se v celoti odpoveduje vsakršnemu poskusu določanja poti, po kateri morajo hoditi vsi. Vidi, da povsod, kjer človeški Duh išče Boga, kjerkoli se človeška inteligenca poskuša dvigniti k Božanskemu, kjerkoli je človeško srce žejno stika s svojim izvorom, pelje pot do Boga in hoja bo neizogibno vodila do cilja.

Načini so različni, ker so človeški umi različni, ker so odraščali v različnih načinih razmišljanja in so bili navajeni na pradaavno preteklost, ki se nahaja za vsakim od nas, ki sega daleč nazaj do začetkov časa k različnim verskim prepričanjem, različnim stališčem in pogledom. Koristni so in ne škodljivi. Resnica ima namreč zelo veliko obrazov in jo lahko gledamo z zelo številnih stališč, da je vsak nov pogled nanjo dodatek in ne ovira, in da preučujemo stališča od nekoga, ki so drugačna od naših, da se potrpežljivo poskušamo učiti z njegovega stališča in videti, kar on vidi – to je to, kar v nas razvija pogled, ki bo navsezadnje videl celotno resnico in ne zgolj njen del; bolj ko preučujemo, bolj ko med preučevanjem raznolikosti spoznavamo enotnost, več, boljše, poznamo njeno veličino. To, da preučujemo poglede od nekoga, ki so drugačni od naših, da se potrpežljivo poskušamo učiti z njegovega stališča, da bi videli to, kar on vidi, v nas razvija pogled, ki bo

na koncu videl celotno resnico in ne zgolj njen drobec. Bolj ko preučujemo, bolj ko spoznavamo enotnost, medtem ko preučujemo raznolikost, bolj in bolj poznamo njeno veličino.

Ljudje, ki bi imeli zgolj eno religijo, eno filozofijo, en pogled na življenje, so kot ljudje, ki bi zahtevali, da je sončna svetloba bela, zato na svetu ne bi smelo biti barv. Kajti barve ne nastanejo iz svetlobe, temveč iz različnih zgradb teles, ki jih bela svetloba vedno osvetljuje oziroma pada nanje. Različne telesne zgradbe, iz katerih so sestavljene cvetlice, trave in živali, so tiste razlike, ki nam dajejo različne barve, čeprav je svetloba ena; vsak vzame iz bele svetlobe tisto, kar potrebuje in iz bele svetlobe izvrže tisto, česar noče – pri tem govorimo o barvi cvetlice, živali, neba.

Tako tudi veliko belo Sonce Resnice, ki sije na različno sestavljene ume ljudi, daje vsakemu od njih tisto, kar hoče za svoje hranilo, medtem ko se njegovi neuporabljeni deli vedno vrnejo pred oči drugih kot barve. Razen če si želite belo vesolje materije, belo vesolje misli, zakaj se ne bi razveselili razlik v telesnih zgradbah, ki barvajo svet misli z mnogimi barvami, svet materije pa z nešteto barvnimi odtenki? Če nato pogledamo vse različne poglede okrog sebe, vidimo vrednost njihove raznolikosti v dodanem bogastvu in lepoti naših pogledov na resnico.

Preučevanje brez sočutja pomeni videti napake, medtem ko preučevanje s sočutjem pomeni videti ljubkosti. Nikoli ne morete razumeti lepote vere in njenega zadrževanja v glavah njenih privržencev, dokler je ne preučite z očmi ljubezni in sočutja ter v sebi ne začutite tresljajev, ki jih poraja v tistih, ki jih nagovarja. Torej, če bi bili resnični ljubitelj Božanske Modrosti, se dvignite nad nestrpnost, ki bi drugemu narekovala v tisto svobodo Duha, v kateri je edina resnica. Bolj preučujte tisto, s čimer se ne strinjate, kot tisto, s čimer se strinjate. Iz dneva v dan se seznanjajte s stališči drugih, namesto da svoje oči upirate v predmet vedno z istega mesta. Bolj se učite od tistih, s katerimi se ne strinjate, kot od tistih, s katerimi se strinjate. Na ta način boste postali tako mnogostranski kot mnogi vidiki resnice same. In končno, ko pridete do veličastnosti popolnega znanja, boste ugotovili, da ima vsak drobec svoje mesto v popolni celoti in da je vsaka religija, ki ji je človek sledil, ena nota v mogočnem akordu, ki človeku govori o Bogu.

Ne bom vas prosila, da to izvajate zgolj v življenju, pač pa tudi, da to občudujete v teoriji, da poskušate popraviti naravno nestrpnost človeštva, tako da v vsakem človeku in v vsakem mnenju iščete dobro, prej ugodno kot pa slabo. Naj bo vaš prvi vtis o knjigi prej naklonjen kot pa sovražen; naj bo prvi vtis o človeku raje o njegovih vrlinah kot pa o njegovih slabostih. Kajti boljši, ko se vam zdi, bolj vidite Jaz, ki se poskuša manifestirati skozi njegov um in telo, napake pa so zgolj oblaki, ki zastirajo sonce. Ko se sonce dvigne višje, postane jasneje, in ko posije, oblak izgine, pokaže pa se pravi Jaz.

(*The Theosophist*, julij 2012; ponatis iz misli, ki so bile del govorov z letne konvencije leta 1911, z naslovom *Ideali teozofije*)

* * *

Ne strinjam se s tvojim stališčem, vendar bom do smrti branil tvojo pravico, da ga poveš.

Voltaire

* * *

Življenje je lepo, zato nikoli ne pozabi živeti, pa karkoli se ti zgodi! Živeti je ena od najbolj redkih stvari na tem svetu, saj večina ljudi zgolj obstaja.

Mark Avrelij

* * *

Življenje je raj in vsi smo v raji, vendar pa tega ne bomo vedeli; a če bi hoteli vedeti, bi takoj jutri na vsem svetu nastal raj.

Fjodor Mihajlovič Dostojevski

Novembra letos bo minilo 200 let od rojstva Fjodorja Mihajloviča Dostojevskega (11. 11. 1821 - 9.2.1881), znamenitega ruskega književnika ukrajinskega porekla, romanopisca, novelista in publicista ter enega od najpomembnejših književnikov v zgodovini.

Na voljo imamo knjige:

H. P. Blavatsky, *Ključ k teozofiji* (Knjiga razloži osnove starodavne Modrosti.)

H. P. Blavatsky, *Glas tišine* (Knjižica starodavnih naukov za resne iskalce.)

I. K. Taimni, *Samokultura* (Delo natančno oriše celotno notranjo, nevidno naravo človeka, razloži način in pogoje za razvoj njegovih nevidnih teles ter opiše njihov pomen; podaja oris ozaveščanja in samospoznanja ter uvod v razumevanje joge.)

Alcyone (J. K.), *Ob nogah učitelja* (Drobna knjižica z jedrnato, a razumljivo obravnavo etično-moralnih temeljev življenja in duhovne poti.)

Obvestilo: internetna stran Mednarodnega Teozofskega društva s sedežem v Adyarju, Chennai, Indija: <http://www.ts-adyar.org>

Predsednik: Tim Boyd

Podpredsednica: dr. Deepa Padhi

Tajnica: Marja Artamaa

Blagajničarka: Nancy Secrest

Publikacija: The Theosophist

Sedež: ADYAR, CHENNAI (MADRAS) 600 020, INDIA

Teozofsko društvo v Sloveniji

Predsednica: Irena Primc

Podpredsednik: Branko Starič

Tajnica: Milena Podjed Fabjančič

Publikacija: Teozofska misel

Sedež: Kajuheva ul. 9, 3000 Celje

Tel.: 040/463-209 ali 031/316-124

E-mail: irenaprimc3@gmail.com

Internetna stran: www.teozofskodrustvo.si

TEOZOFSKO DRUŠTVO je organizacija razmišljujočih ljudi, pripadnikov katere koli ali nobene verske organizacije. Združujejo jih soglasje s tremi cilji Društva, želja, da bi odpravili sovraštvo med verami in pritegnili ljudi dobre volje ne glede na njihovo versko prepričanje, ter želja, da bi preučevali verske resnice in delili izsledke svojih dognanj z drugimi.

Ne veže jih nikakršna izjava skupnega prepričanja, ampak le skupno iskanje in težnja po resnici. Menijo, da je resnico treba iskati s študijem, razmišljanjem in predanostjo visokim idealom.

Resnica je zanje nagrada, vredna naporov, ne dogma, ki jo postavi avtoriteta. Menijo, da bi prepričanje moralo biti rezultat individualnega študija ali intuicije in da ne more biti prehodno. Prepričanje naj temelji na znanju, ne na trditvi. Člani širijo strpnost do vseh, tudi do nestrpnih, vendar ne kot ugodje, ki ga podarjajo, temveč kot dolžnost, ki jo izpolnjujejo. Nevednost si prizadevajo odpraviti, ne kaznovati. Sleherno religijo vidijo kot izraz božanske modrosti, in dajejo prednost študiju religije, ne zavračanju, ter izpopolnjevanju, ne spreobračanju. Mir je njihovo geslo, kakor resnica njihov cilj.

* * *

TEOZOFIJO sestavljajo resnice, ki so podlaga vsem religijam in jih ne more nobena od njih razglasiti za izključno svojo last. Človeku ponuja filozofijo, ki mu pomaga razumeti življenje in mu kaže, kako pravičnost in ljubezen vodita njegov razvoj. Smrt postavlja na njeno pravo mesto kot ponavljajoči se trenutek v neskončnem življenju ter s tem odstranjuje pregrado k polnejšemu in bolj sončnemu bivanju. Teozofija svetu prinaša ZNANOST DUHA, ker uči razumeti, da je DUH pravi JAZ, um in telo pa sta njegova služabnika. Osvetljuje spise in doktrine religij, tako da razkriva njihove skrite pomene, upravičujoč jih v očeh razuma, kakor so bile vedno upravičene v očeh intuicije.

Člani Teozofskega društva preučujejo te resnice, teozofi pa si jih prizadevajo živeti. Vsakdo, ki je voljan preučevati, biti strpen, si prizadevati in vztrajno delati, je dobrodošel kot član, in od njega je odvisno, ali bo postal pravi teozof.

Teozofsko društvo
je bilo ustanovljeno v New Yorku
17. novembra 1875.

Pozneje je sedež preneslo v Indijo
in 3. aprila 1905
je bilo registrirano v Madrasu (Chennai).

*

Poslanstvo Teozofskega društva je služenje človeštvu z
negovanjem vedno bolj poglobljenega razumevanja in
uresničevanja Večne Modrosti, duhovne samopreobraz-
be in Enosti vsega Življenja.

*

Trije cilji Teozofskega društva so:

- * Osnovati jedro univerzalnega bratstva med ljudmi, ne glede na raso, vero, spol, socialni položaj in barvo kože
- * spodbuditi primerjalni študij verstev, filozofij in znanosti
- * raziskovati nepojasnjene zakone narave in latentne sile v človeku